

פניני הפרשה

במדבר

עלון מס'

1038

שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

התורה – לב העם

ונסע אהל מועד מחנה הלויים בתוך המחנות (ב. יז) – בנוהג שבעולם מי שחשוב יותר צריך ללכת ברא המחנה, כמו שיש דין בכיבוד תלמיד חכם שהרב הולך ראשון והתלמידים אחריו. אם כן, מן הראוי היה שהמשכן יחד עם מחנה הלויים יסעו בראש המחנה, ומה הטעם שהיו במרכז המחנה?

החפץ חיים נדרש לשאלה זו, והוא לומד מכאן את מקומה של התורה הקדושה בעם ישראל. בתוך אוהל מועד היה מונח ארון הקודש שבו התורה, והתורה צריכה להיות תמיד במרכז העם, בתוך תוכם של עם ישראל, כך שתהיה קרובה לכל יהודי ויהודי בכל מצב שהוא ובכל מקום בו נמצא במדה שוה. התורה היא כמו לב האדם השוכן במרכז הגוף, אשר ממנו תוצאות חיים, ובאמצעותו יכול הדם להגיע לכל האיברים בכל רגע נתון ובשוה. אם הדם שהוא הנפש חלילה לא יגיע לאיבר מסוים אפילו לזמן קצר, אותו איבר יהיה בסכנה. כך התורה המקיימת את עם ישראל בכל רגע ורגע, חייבת להיות במרכז כדי להשפיע כל הזמן על כל יחיד ויחיד מעם ישראל.

ולכן מנהג ישראל לעשות את הבימה עליה קוראים בתורה במרכז בית הכנסת, כדי שהתורה שקוראים עליה תשפיע על כולם בשוה. וכן מצינו בנטיעות גן עדן ש"עץ החיים" היה נטוע בתוך הגן (וכפי שתירגם אונקלוס 'במציעות גינתא'). הקב"ה נטע את עץ החיים בתוך הגן, כדי שישפיע על כל הבריאה ויזרים חיים לכל הסביבה. על החפץ חיים עצמו מסופר שבאחד מביקוריו אצל הרופא, שאלו הרופא: "אנשים כמוני איך יזכו להי העוה"ב?". ענה לו הכהן הגדול זיע"א: כתוב בפרשת בראשית "ועץ החיים בתוך הגן", ותרגם אונקלוס "במציעות גינתא". ולכאורה אינו מובן למה התורה מדגישה זאת, ומה משנה לנו אם העץ נמצא באמצע הגן או בקצהו? אלא, מרמז לנו הכתוב שעץ החיים (התורה, כמו"ש "עץ חיים היא למחזיקים בה") הוא באמצע, והגישה אליו הוא מכל צד. אל לנו לחשוב כי רק דרך אחת מובילה לעץ החיים. כל אדם בין אם עיסוקו בתורה או בכל דבר אחר, ביכולתו להגיע לעץ החיים ואכל וחי לעולם. כמו שנאמר "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", כל אדם שהוא סר מרע ועושה טוב, משאו ומתנו באמונה עם הבריות ומשתדל במצוות ותורה כפי כוחו, יכול לזכות לעץ החיים.

שיא תורני	עצה טובה
<p>בית הכנסת הקדום ביותר הידוע בארץ ישראל נמצא קרוב ליריחו במתחם ארמונות החורף מהתקופה החשמונאית. זמן הקמת בית הכנסת מתוארך לשנים 75-50 לפני הספירה. כן ידועים שלושת בתי הכנסת של לוחמי המרד הגדול – בגמלא, מצדה והרודיון, אך אלה הם כנראה מבנים מאולתרים שהוקמו בתוך מבנים אחרים, ובכל מקרה לא נשתמרה בהם כל כתובת המעידה בוודאות על שימושם.</p>	<p>בכל פעם שמבקרים אותך: אל תנסה להגן על עצמך. זכור, אף אחד בעולם אינו מושלם! במקום להגיב מיד, חשוב על הדברים – האם זה נכון? למה הוא מרגיש ככה? הודה לאדם על הביקורת. אפילו קח צעד אחד קדימה – ובקש ממנו לעזור לך להשתפר. (רבי נח וינברג זצ"ל בספר "מ"ח קנייני תורה" דרך ל"ה).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה הטובה הגדולה שקבלנו בחודש הזה (סיון), והיא קבלת התורה ומצוותיה שהיא חיי הנפש לכל אדם בפרט וחיי האומה בכלל, וכמ"ש הכתוב 'כי הוא חייך ואורך ימך'".
(מגיד חדשות" ח"ט עמ' פ"ו)

כאשר יחנו בן יסעו – נראה לי לבאר בס"ד על דרך הדרש, שירמוז הכתוב לענין חינוך הבנים, שכפי אשר ידריך האב את בנו בן יסע וימשיך באותה הדרך, אם לטוב ואם למוטב. וזה מאמר הכתוב כאשר יחנו בן אותיות חינוך, שכפי אשר יחנכוהו בן יסע. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל)

נקודת חן / עובדיה חן

מוצאים את האוצרות – אצלנו!

המחשבה והמוסר הספרדי, שזוכה כאן לעדנה מחודשת. עולם זה עשיר ברעיונות יסודיים שאת חלקם משייכים כיום לדרך החסידות או לדרך המוסר, בשעה שבאוצרותינו הם קיימים עוד הרבה שנים לפני שקמו תנועת החסידות ותנועת המוסר. חשיבות מיוחדת יש לרעיונות בספר שעובדו מתוך ספרים בדפוסים ישנים, או חידושים נפלאים ויסודיים שהיו מובלעים בתוך דרשות ארוכות, והיו חסרי הנגשה.

חידוש מרענן יש במאמרים של הספר, כאשר בתחילת רבים מהמאמרים מופיע דבר הלצה נחמד שנובע ממנו רעיון הקשור למסר העולה מן המאמר. כשבדיחה נאמרת בפני עצמה, הרי היא חסרת טעם ואולי לפעמים קטנונית, אך כשהדבר בא בהקשר למסר תורני או במהלך דרשה, הדבר פותח את לב השומעים.

לפי בקשת הצבור ובפרט דרשנים שנעזרים בספרים, בסוף הסידרה מופיע מפתח עניינים מפורט. בעזרת המפתח ניתן גם לבנות דרשה ארוכה באותו נושא.

בינתיים, סדרת הספרים כבר קנתה שביתה בכל אתר ואתר, והפכה לחלק משלחן השבת של רבבות בתים בישראל; כאשר רבים מופתעים לגלות לראשונה את עולם המחשבה והמוסר הספרדי פרוש במלוא הדרו לפני הקורא על סדר הפרשיות. דרשנים ומרצים רבים מעידים שהם מסתייעים ב"אוצרותינו" להכנת הדרשה, ועלונים חשובים מארחים באכסנייתם מאמרים מהספר.

כשניסינו לפצח את סוד הצלחת הסדרה, הסבירו לנו קוראים נלהבים שלכל אדם קל יותר להזדהות ולחוש חיבור לדברי מוסר של חכמים מארץ מוצאו. עד היום אזכורם של חכמי הספרדים בשיחות מוסר היה נדיר, ו"אוצרותינו" הביאה אותם לקדמת הבמה.

מין הגאון ראש הישיבה שליט"א בהסכמתו יצא מגדרו וכתב כי "כל המכניס ספר זה לביתו, והוגה בו מדי שבת בשבתו, ימצא בו "עונג שבת" אמיתי". אין ספק ש"אוצרותינו" ימלא חלל גדול, ויתן את הכבוד הראוי לחכמי כל העדות שיהיו שפתותיהם דובבות, ודבריהם ומעשיהם יחדרו ללבבות.

כל דרשן המוזמן לשאת דרשה קצרה, יודע כי אין מתאים יותר מלהעביר רעיון שמוסר בצדו. כאשר נקרית הזדמנות שהציבור מטיס אוזנם לשמוע דבר-תורה קצר, ודאי עדיף שבזמן הזה ישמעו חידוש עם מוסר השכל.

דא עקא, שהחיפוש אחר רעיון מוסרי על פרשת השבוע, לעתים עולה ביגיעה רבה. מדפי הספרים אמנם מלאים עד אין קץ בספרי חידושים ופרפראות על התורה, אך רוב הרעיונות המובאים בהם בדרך כלל אינם מוסריים. מורגש איפוא היטב חסרונו של ספרים הכוללים רעיונות מוסריים הנלמדים מפסוקי התורה. בפרט קשה למצוא רעיונות כאלו מרבתינו חכמי המזרח, עד שלא שומעים כמעט מהדרשנים מוסרים מרבתינו הספרדים. גם אחר שמוצאים רעיון מוסרי, פעמים רבות מתקשה הדרשן למצוא סיפור קולע שיתאים להשלמת תמהיל הדרשה. וכבר המליצו 'אין המדרש עיקר אלא המעשה'...

כל זה עמד מול עיניו של איש החזון והמעש, מורנו הגאון רבי צמח מאזוז שליט"א, שיזם את הוצאת סדרת הספרים "אוצרותינו" על התורה, הכוללת מסע אל אוצרות התורה לאור חידושיהם ולקחייהם של רבתינו הספרדים, שזור בסיפורים ומשלים.

יגיעה רבה ועצומה הושקעה בספרים אלו, החל מחיפוש בעשרות ספרים בנסיון לתור אחר מרגליות ופנינים מוסריים שיקלעו לטעם הקוראים, עד לשלב העריכה והתאמת הסיפורים. תשומת לב מיוחדת הוקדשה לבחירת המאמרים בספר. הובאו רק מאמרים הכוללים רעיונות מוסריים הנלמדים בצורה פשוטה מפסוקי התורה, תוך שימת דגש מיוחד לרעיונות קליטיים ומעשיים. לא הובאו רעיונות של דרש ורמז אלא רעיונות פשטיים שניתן ללמוד מהם לקח מוסרי, עם עדיפות לרעיון עם קושיא ותירוץ. וזאת בשילוב משלים ומעשיות, עובדות והנהגות, מחכמי כל החוגים והעדות, תוך הקפדה לא להביא סיפורים קיצוניים ומוגזמים שבדרך כלל אין להם מקור מוסמך.

נעשתה השתדלות להפנות זרקור לעבר עולם

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

"עכשיו מעשה!"

רבי אליהו, שישב בפינה, סגר את הספר והיטה את אוזנו בקשב רב ובציפיה. והנה, פתח מרן את השיעור בדברי אגדה המושכים את הלב, כשהוא שוזר בדברי האגדה הלכות מעשיות ופשוטות. "היכן הפלפולים?! היכן הסברות המחדשות של "ביע אומר"?! תמה רבי אליהו בינו לבין עצמו.

קרבה גדולה היתה לגאון הראשון לציון רבי אליהו בקשי דורון זצ"ל עם מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל אשר חיבבו מאד, ומינה אותו לרב העיר בת ים, ולאחר מכן כרב ואב בית הדין בעיר חיפה, ולבסוף כראשון לציון והרב הראשי לישראל. והיה מליץ עליו ראב"ד תרתי משמע כי שמו בקרבו.

מעניין לספר כיצד היתה היכרותם הראשונה:

בינתיים, עיניהם של חלק מהשומעים נעצמו לאיטן, והנה לפתע קם אחד משומעי השיעור, דפק על השולחן והכריז: **עכשיו מעשה!**

כאשר הכרך הראשון של שו"ת "ביע אומר" ראה אור, מרן הרב עובדיה היה אז אברך צעיר, וספרו, שניכרו בו גאונות מדהימה ובקיאות נדירה, עורר התפעלות רבה בקרב הלומדים. עד לחיפה הרחוקה הגיעו הדי הספר, והגאון הרב בקשי דורון שהיה אז בחור צעיר, נתקל בספרו של מרן, עיין בו והתפעל עד מאוד מחריפותו ובקיאותו של המחבר. "חייב אני לעלות ירושלימה ולפגוש פנים אל פנים את הגאון הצעיר" גמלה ההחלטה בלבו.

מרן בענוותנותו נענה לקריאה הלא מנומסת, וסיפר מעשה מעורר מדברי חז"ל, ושוב שזר כמה הלכות בדברי מדרש ואגדה. שוב נמנמו השומעים, ושוב עוררם מרן במעשה מאלף. וכך נמשך השיעור עד לסיומו.

וכך, בבוקר בהיר אחד יצא רבי אליהו לירושלים. כאשר הגיע לעיר הקודש, היתה השעה שעת צהרים. אנשים טובים כיוונו אותו לשכונת הבוכרים, אל בית הכנסת "שאול צדקה", שם, כך סיפרו לו, מוסר הרב עובדיה יוסף שיעור בשעת ערב.

רבי אליהו בקשי דורון ישב על מקומו כהלום רעם, ותובנה עמוקה חלחלה בלבו. הוא אמנם היה צעיר ממרן בלמעלה מעשר שנים, אבל על אף גילו הצעיר אחז כבר אז בחושיו הדקים את עומק הנהגתו של מרן.

הגיע רבי אליהו לבית הכנסת "שאול צדקה", שלף ספר מן הספרייה והתיישב ללמוד. הוא המתין בדריכות לבואו של מרן, כשהוא מהרהר לעצמו: "בודאי אשמע מפיו של הגאון הצעיר, שיעור מרתק ועמוק ביותר!".

"באתי לירושלים לשמוע דברי חידוש מפיו של הגאון, וזכיתי לראות הנהגה מופלאה!" הרהר, "נוכחתי לראות את דאגתו של תלמיד חכם עצום, לאנשים פשוטים ביותר, לעוררם לקיום הלכות פשוטות. בודאי יזכה להנהיג את כל עם ישראל, על כל גווניו ורבדיו...".

ואכן, שעה קלה חלפה, ובאי השיעור החלו מתכנסים. להפתעתו, היו אלו בעלי בתים פשוטים שבאו לקבוע עתים לתורה אחרי יום עבודה מייגע.

מרן הרב עובדיה היה גם זה שעודדו ודחק בו לכתוב את ספריו. בהקדמתו לספרו שו"ת "בנין אב" כתב הרב בקשי: "רק בזכות עידודו ומרצו של מרן רבנו עובדיה יוסף, ניגשתי למלאכת הקודש של כתיבת תשובתי בהלכה".

והנה נכנס מרן, והתיישב מולם.

☺ זה כל חוק! ☺

כמה מרצים מאוניברסיטה להנדסה עולים על מטוס. לאחר שכולם מתרווחים במושביהם, מודיע להם הקברניט שהמטוס נבנה על ידי התלמידים שלהם... כל המרצים קמים בפאניקה ורצים לכיוון היציאה.

רק מרצה אחד נשאר לשבת נינוח. כשנשאל למה הוא כל כך רגוע, הוא משיב: "אני מכיר טוב את התלמידים שלי. אם הם באמת אלו שבנו את המטוס הזה, יש לי אמון מלא שהדבר הזה אפילו לא יניע...".

☺ חוק חוק אף... ☺

בלעדי האמון לא ניתן להניע שום דבר, בטח לא מטוס...

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג כתב-יד)

שאלה: איזה סדר לימוד כת"ר מציע לאברכים בעלי תשובה בליל שבועות?

תשובה: לדעתי ילמדו בליל שבועות תנ"ך במקהלה ותרי"ג מצוות, וקצת מדרש וזוהר. וישאר להם כשלוש שעות לימוד גמרא. טוב לאברכים שיהיו בקיאים קצת בתנ"ך ובטעמים. אפשר גם בין גברא לגברא לתת שיעור בחומש או בתרי"ג מצוות (ספר המצוות להרמב"ם – י"ד שרשים שלו מתוקים מדבש), ומה גם שמרן החיד"א מקפיד על לימוד התיקון. מתוך נסיון ראינו שאם מתחילים הלימוד בשעה 10, גומרים התנ"ך ותרי"ג מצוות בסביבות השעה 1. ואיך זיל גמור.

שאלה: בבית הכנסת שלנו נהגנו כל השנים בליל חג השבועות ובליל הושענא רבא להתפלל שחרית עם עלות השחר מבלי להמתין להניץ, וכמנהג בתי כנסיות רבים של עולי ג'רבא. מדובר בימים שאנשים אינם עובדים, ואין את ההיתר של 'מנין פועלים', ורציתי לדעת מדוע הקילו? ואולי כדי לא להכביד על הציבור שהיה ער כל הלילה?

תשובה: הטעם שכתבת נכון. וכן מבואר בכסף משנה (פ"א מהלכות קריאת שמע הלכה י"ב) בשם רבנו מנוח, שביום הושענא רבה יכולים לקרוא קריאת שמע (וכמובן גם להתפלל) משעלה עמוד השחר ע"ש. והסיבה היא כי בדורות הראשונים לא היו שעונים ולא לוחות. והקהל גמרו את הלימוד ומצפים לעלות השחר להתחיל "ותתפלל חנה". וקשה להטריחם לחכות עוד חצי שעה. אבל בזמננו ב"ה אכשור דרי, ויכול הרב או החזן למשוך מעט בסדר הלימוד, להתפלל בדיוק בהניץ, ואחר כך למהר מעט בקריאת ספר תרה או בהושענות וכדומה, באופן שכל הציבור יהיו מרוצים. [וע"ע במקור נאמן ח"א סימן תקמ"א].

שאלה: לאדם שקשה לו לעשות תיקון ליל שבועות כל הלילה, האם עדיף לישון עד הצות, לעשות את התיקון ולהתפלל בנץ, או ללמוד כרגיל מתחילת הלילה ולהתפלל לפני הניץ?

תשובה: הכי טוב לישון בערב שבועות שעתיים, ובלילה להכין כוסות קפה ותה. ואם בכל זאת אי אפשר – עדיף לישון עד הצות וללמוד עד הבוקר ולהתפלל בהניץ.

שאלה: מוסרים בשם הגר"א שבשביעי של פסח רצוי לאכול מצה בזמן סעודה שלישית, מפני חביבותה של מצות אכילת מצה שזמנה הולך ומסתיים. האם לדעת הגר"א בכל יום טוב קיים ענין לעשות סעודה שלישית, רק שבשביעי של פסח יש ענין לעשותה עם פת, או שרק בשביעי של פסח יש ענין לעשות סעודה שלישית? תשובה: רק בשביעי של פסח. והרמב"ם סובר בכל יום טוב לעשות סעודה שלישית כידוע.

שאלה: בעניין עישון סיגריות ביו"ט (לשיטת המתירים), האם אין איסור מוחק בכתב שעל גבי הסיגריה? תשובה: התירו זה מכמה טעמים, אבל עישון אסור מן התורה אף בחול.

שאלה: אדם שרוצה ביום טוב לטלטל עצמות, לפי הדין עליו לשים בצלחת חתיכת לחם. שאלתי, האם כשזורק את העצמות צריך לזרוק גם את הלחם, שהרי אם יוציא את הלחם מהצלחת, ממילא יהיה אסור לו לטלטל את הכלי?

תשובה: שמעתי מהגר"ע יוסף (ה"ו) בשנת התשל"ג בערך שיתפוס את הלחם בצד בידו כשהוא מונח בצלחת, ויזרוק את הנשאר. אבל עדיף שישים כף או סכין או מזלג בצלחת, שבודאי לא יזרקם לאשפה וישתמש בהם שנית.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה ה"ו